

TREFOREDLINGS INDUSTRIEN

og Det europeiske fellesskapet

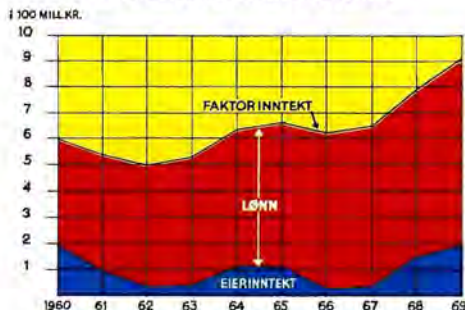
Treforedlingsindustrien seiler i motvind

Året 1971 vil nok bli et magert år for treforedlingsindustrien. Både produksjons- og avsetningsforholdene er vanskelige. Produksjonskostnadene har det siste året gått sterkt opp på grunn av økte priser på olje,

Problemene stikker dypt

De vanskene våre skogindustrier sliter med, dateres ikke fra høsten 1970. De stikker atskillig dypere. I virkeligheten har treforedlingsindustrien i mer enn ti år seilt i motvind. En sterk fagorganisasjon og et stramt arbeidsmarked har gjort at lønnsinntektene i industrien har holdt tritt med stigningen i prisene. Men eierinntektene er ikke større i 1969 enn i 1960.

TREFOREDLINGSINDUSTRIEN

Treforedlingsindustrien har i 1960-åra slitt tungt. Faktorinntekten som grovt sett er lik industriens salgsinntekter minus utgiftene til råstoff, brensel og elektrisitet, har ikke økt i takt med kostnadene. Lønnsinntektene i industrien har nok holdt tritt med stigningen i levekostnadene, men eierinntektene har vært minimale.

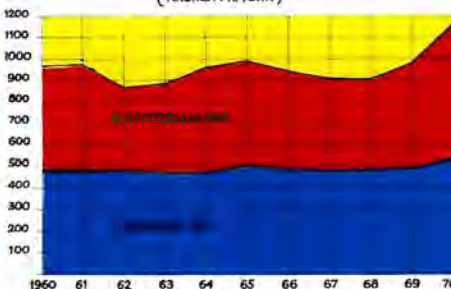
elektrisitet, tømmer, transport og arbeidskraft. Prisene på eksportmarkedene følger på ingen måte med. Produksjonen er lavere enn i 1970, enda mange bedrifter har økt sine lagerbeholdninger betydelig. Verst har det gått ut over tremasseindustrien, hvor eksporten de første seks månedene i år sank med 37,6 prosent i forhold til 1. halvår 1970. Men også celluloseindustrien har store vansker. Totalt gikk utførselen av papirmasse ned 22,4 prosent. Også for papir og papp er det klar nedgang i eksporten. Resultatet er driftsinnskrenkninger og full stans i enkelte tilfelle. Det er nok å nevne navn som Greaker, Vestfossen,

Årsaken til de vanskene som store deler av treforedlingsindustrien opplever, er mange og lette å sette fingeren på. For det første ligger prisene på tremasse, cellulose og avispapir omtrent på samme nivå som de lå for 15 år siden. I mellomtida har lønninger, tømmerpriser og andre kostnader gått betydelig opp.

Årsaken til de lave prisene på skogprodukter henger sammen med den store utbyggingen av treforedlingsindustrien som satte inn i midten av 1950-åra både i Finland, Canada og USA. Her var det svære tilganger på tømmer, og kjempebedrifter så dagens lys. I dag står så norske bedrifter i konkurranse med giganter.

Den gjennomsnittlige produksjonen i våre

EKSPORTPRISER (KRONER PR. TONN)

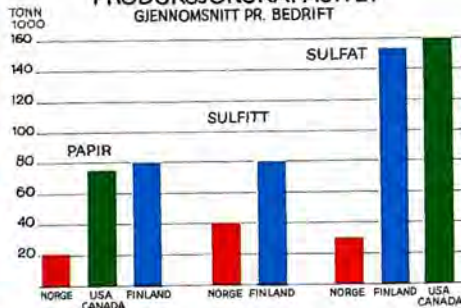
Prisene på verdensmarkedet er den viktigste årsaken til treforedlingsindustriens svake stilling. Eksportprisene har i mer enn 10 år ligget på det samme nivået, mens utgiftene til arbeidslønninger, råstoff, olje, transport osv. har gått sterkt i været.

Embretsfoss, Krogstad Cellulose, Jarlsberg Paper Mills og Papyrus.

Vi er ikke alene om å ha disse vanskene i skogindustriene. Den britiske papirproduksjonen har gått langt sterkere ned enn vår. Tregt går det også i USA og Sverige. Manglende avsetning for papir i Sambandstatene har ført til forsert eksport av cellulose til Europa fra de kanadiske og amerikanske bedriftene. Alt dette er vansker som henger sammen med en konjunktur-avslapping, som nok vil rette seg opp igjen. Like fullt vil norsk treforedlingsindustri ha store problemer å bale med i åra framover.

sulfittfabrikker er bare halvparten av årsproduksjonen i de finske. I de finske og kanadiske sulfatfabrikkene er produksjonen i gjennomsnitt fem ganger så stor som i våre. Når det gjelder produksjonen av papir, er de finske fabrikkene fire ganger større enn våre i gjennomsnitt. Særlig for cellulose og treholdig papir har de store enhetene et veldig overtak i konkurransen. Nye produksjonsmetoder gjør at den langfibrede norske grana ikke mer har det forspranget den en gang hadde overfor furu og løvtreslag. De tropiske treslagene begynner også å komme inn i bildet. Borregaard regner med å kunne produsere massen i Brasil til 40 prosent av kostnadene i Sarsborg.

PRODUKSJONSKAPASITET GJENNOMSNIITT PR. BEDRIFT

Mot kjempebedriftene i Canada, Finland og USA er våre for dverger å regne. Vi hadde verken kapital eller tømmertilganger store nok til å følge med i kappløpet med industrien i disse landene.

La oss ikke gjøre oss større enn vi er

Vi må se den tingen i øynene at vi ikke kan påvirke pris- og produksjonsutviklingen i skogindustriene. Til det er vi altfor små. Av tremassen produserer vi fire prosent; av papir, papp og kartong produserer vi én prosent av verdensproduksjonen. Vår cellulose-eksport utgjør 2,4 prosent av verdenseksporten, avispapireksporten representerer fire prosent. Så andre enn vi bestemmer prisnivået i verden.

Det er lett å si at våre skogindustrier trenger en gjennomgripende strukturrasjonalisering. Bedriftene er gjennomgående for små. Mange av dem har en lokalisering som ble bestemt av driftsforholdene som

rådte årtier tilbake i tida. Tragisk er det at de gunstige driftsforholdene i begynnelsen av 1950-åra ikke ble brukt til å skape færre og mer bærekraftige bedrifter. I dag er det ikke lett å skaffe den kapital som skal til for å gjøre det. Treforedling er sterkt kapitalkrevende. Hver arbeidsplass på Nordenfjelske Treforedling har krevd en kapitalinnsats på 500 000 kroner! Så for et kapitalfattig land er det små muligheter for å konkurrere ved hjelp av svære investeringer i store bedrifter.

En annen ting er at flere av de små bedriftene våre burde slå seg sammen for å kunne nå fram til en mer rasjonell utnyttning av tømmer og masse, og for å kunne oppnå en langt større slagkraft på eksportmarkedene. Det er heller ikke mulig å se hvordan disse bedriftene skal kunne knytte til seg de forskerne og det høyt kvalifiserte tekniske, merkantile og

administrative personell som i dag er forutsetningen for at en moderne industri skal vokse.

Når det blir snakket om nødvendigheten av å skape nye, store bedrifter, er det best å merke seg at det ikke fins tømmer nok til dem. En regner nå med at en bedrift for produksjon av avispapir bør ha en årsproduksjon på 2–300 000 tonn – noe som igjen svarer til et virkebehov på 8–900 000 m³, eller 1/4–1/5 av alt det tømmeret som i dag tilføres hele den norske skogindustrien!

Småbedriftenes mulighet til å overleve som moderne virksomheter ligger i videreføring, spesialisering og god markedsføring. Stordriftsfordelen er mindre ved en slik produksjonsform, og man har store muligheter for tilpasning til markedet. Dette er forutsetninger nøye knyttet til markedssituasjonen.

Svikten i tømmeravvirkningen

Overfor de problemene vi her har nevnt, er det ikke lett å peke på en enkel norsk løsning. Men de norske skogindustriene sliter også med problemer som vi selv har skapt, og selv burde kunne mestre. Ett av dem er den katastrofale svikten gjennom 1960-åra i tilgangen på norsk tømmer til industrien. Allerede i 1960 passerte importen av tømmer 1 mill. m³. I 1965 var den mer enn 2 mill. m³. I 1970 gikk den opp i nesten 4 mill. m³ til en verdi av 400 mill. kroner. I tillegg førte vi hjem 175 000 tonn cellulose, noe som svarer til 8–900 000 m³ tømmer. Vi må

derfor slå fast at halvparten av råstofftilførselen til treforedlingsindustrien kom utenfra. Importen av råstoff utgjorde 25 prosent av industriens totale eksportverdi, som i 1970 var 2100 mill. kroner.

Et beløp på godt og vel 500 mill. kroner gikk i 1970 ut av landet i fremmed valuta, samtidig som vi hadde et underskudd på vår betalingsbalanse på 1300 mill. kroner, på tross av skipsfartens store inntekter. I 1971 vil innførselen av virke gå noe ned, men industrien vil fortsatt måtte basere seg på import.

For landet er dette mer enn beklagelig. For industrien har denne svikten i tømmer tilgangen vært mer alvorlig. Flere av våre bedrifter kan føre sine vanskeligheter direkte tilbake til svikten på tilførselen av norsk tømmer.

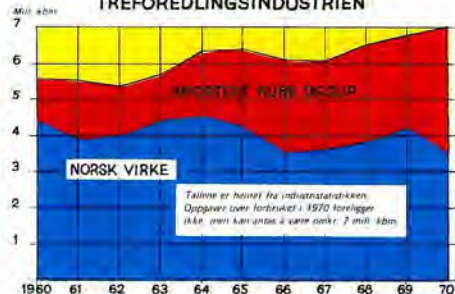
Hva med virketilgangen i åra som kommer?

På grunn av en omfattende strukturomlegging i treforedlingsindustrien har Sverige i 1960-åra skaffet oss det råstoffet vi trengte. Seinest om 5–10 år vil Sverige være i samme stilling som Finland. Det vil ha behov for import av tømmer på tross

av at avvirkningen i Sverige ligger på ca. 50 mill. m³ mot 8 mill. i Norge.

Det er de svenske skogene sør for Värmland som har hatt et svært overskudd av virke. Det har dreid seg om 7,5 mill. m³ om året. Allerede i 1975 regner en med at det i dette området vil være et underskudd på ca. 5,7 mill. m³. Ikke uten grunn slutter svenske bedrifter allerede nå avtaler om leveranse av flis fra Sovjet-Samveldet. Den dagen er trolig ikke fjern

FORBRUK AV KUBB OG SLIP I TREFOREDINGSINDUSTRIEN

Ett av de alvorligste problemene for norsk treforedlingsindustri er den svake tilgangen på norsk tømmer. Avvirkningen i de norske skogene er på tilbakegang, og vi har mer og mer måttet basere oss på import av kubb og slip fra Sverige. Den vil om få år stoppe opp.

da den svenske kubben forsvinner fra de norske fabrikktoemene.

Det spørsmålet vi står overfor, er: Hvordan skal skogindustriene våre møte den situasjon som vil oppstå når importen av råstoff går radikalt tilbake eller i verste fall faller bort?

Svaret burde gi seg selv. Vi har en underavvirkning i våre skoger på minst 3 mill. m³ om året. Trolig burde vi i flere år framover avvirke 4–5 mill. m³ for å for-

ynge skogene våre. Men fins det noe menneske som har noen som helst tro på at norske skogeiere i vesentlig grad vil øke avvirkingen i det nærmeste 10-året? Selv i driftsåret 1970/71 med tømmerpriser på kr. 100.00 pr. m³ var det bare en øking i hogstkvantumet på 8,4 prosent. Vi kom ikke en gang opp i den avvirkingen vi

hadde i 1964–65. I 1960-åra har det i skogfylkene Østfold, Akerhus, Hedmark og Oppland vært avvirket bare 60 prosent av tilveksten. I Buskerud, Telemark og Sør-Trøndelag ligger tallet lavere. Avvirkingen har de siste 20 åra falt med to prosent om året i gjennomsnitt. Avvirkingen henger sammen med mange

faktorer – forholdene i jordbruket, skatte-reglene, kostnadsnivået og tømmerprisen. Vitenskapelige undersøkelser viser at en øking i tømmerprisen på kr. 10.00 pr. m³ gir en økt avvirking på ca. 1 million m³. Industriens betalingsevne – som er sterkt knyttet til markedsforholdene – får derved betydning for avvirkningsnivået.

Løsningen ligger i sterkere foredling

Hvis vi prøver å se framover, må vi begynne med å slå fast som en kjensgjerning at vi ikke kan regne med å bygge

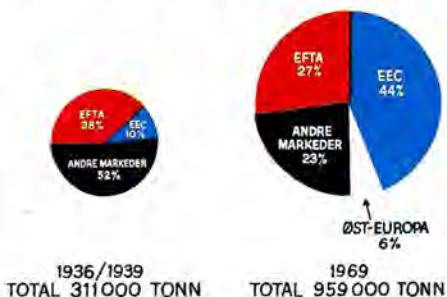
ut våre skogindustrier på grunnlag av økt virketilgang. Vi må tvert imot godta at vi ikke en gang kan holde råstofftilgangen på det nivået den har i dag. En konsolidering og en videreutvikling av norsk treforedlingsindustri kan bare basere seg på en stadig sterkere foredling av råstoffene i forhold til i dag. Det er dette fundamentale spørsmål som er av betydning i samband med spørsmålet om

norsk medlemskap i Det europeiske fellesskapet. Hvordan skal vi skape de markedsmessige forutsetninger for at vår treforedlingsindustri skal kunne gi trygge, godt betalte arbeidsplasser i åra framover? Hvordan kan vi sikre avsetningen av spesialkvaliteter som ikke er avhengig av store kapitalinvesteringer i gigantbedrifter, som igjen er avhengig av store og økende tilgang av råstoff?

Treforedlingsindustrien er og blir en eksportindustri

La oss nå vende ansiktet utad. Treforedlingsindustrien er en eksportindustri, en gang var den vår største. 70 prosent av all cellulosen og tremassen selger vi utenfor landets grenser. Hvor går eksporten hen? Praktisk talt all tremassen selger vi i Europa. 87 prosent av cellulosen går dit. Likedan 75 prosent av avispapireksporten og 65 prosent av alt annet papir. Vest-

EKSSPORTUTVIKLING FOR PAPIR OG KARTONG

Europa er vår arbeids- og handelsplass. Til sammenlikning: Øst-Europa tar seks prosent av papireksporten.

EKSSPORTUTVIKLING FOR CELLULOSE

Treforedlingsindustrien er en typtisk eksportindustri. Både for papir og cellulose er Vest-Europa vårt viktigste marked. 7/8 av eksporten går dit.

Tollbelastning – arbeidslønn – tømmerpriser

Som plansjene viser, har vi i Vest-Europa møtt to markeder, EEC og EFTA. Til EFTA-landene har vi eksportert uten toll. Når det gjelder EEC-landene, møter vi en tollmur.

I dag betaler vi dog ingen toll for tremasse og cellulose. På Kontinentet ønsker de naturlig nok billig råstoff til sine papirfabrikker. På avispapir er tollen sju prosent, men i de siste åra ser de bort fra den. Vi har hatt tollfrie kvoter – så lenge det varer. Når vi kommer til mer bearbejdede produkter, møter vi imidlertid tollsperringene. For magasinpapir, finpapir og kartong var tollsatsen i 1970 13,6 prosent.

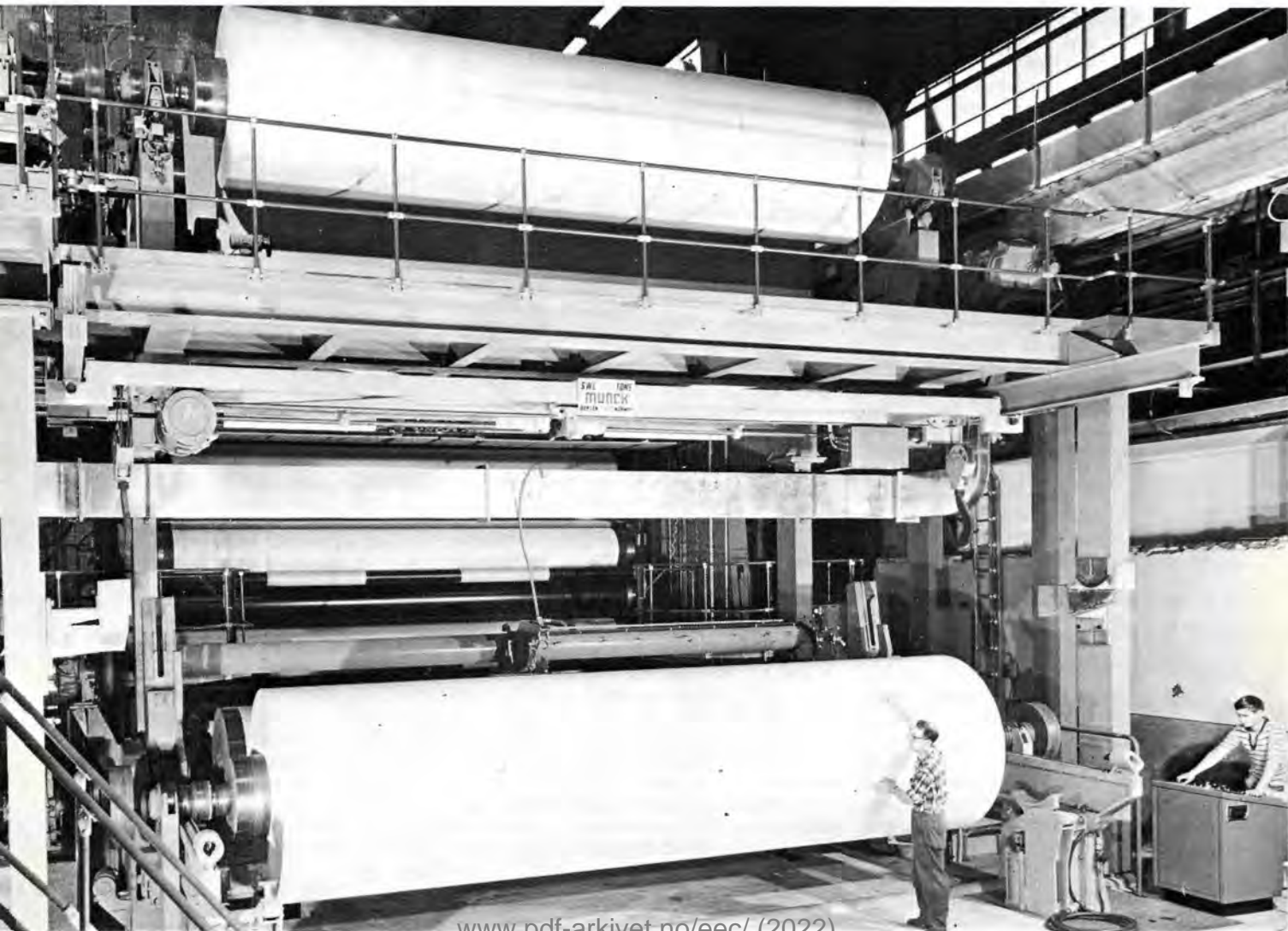
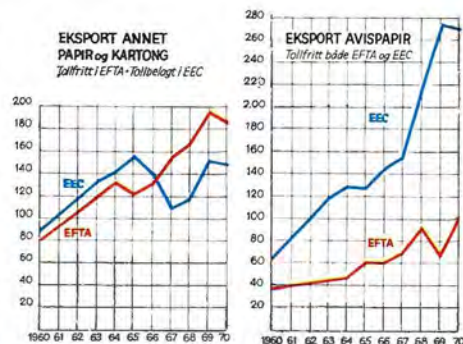
Det er et beløp som svarer til kr. 50.00 pr. m³ tømmer anvendt til produksjonen av disse produktene, eller halvparten av dagens tømmerpriser. For enkelte papirkvaliteter svarer toll- og avgiftsbelastningen til det beløpet som går med i arbeidslønninger ved framstillingen fra massestadiet. Dette er beløp som teller.

Tollbelastning hindrer eksporten

Eksportstatistikken viser til overmål hva toll-belastningen betyr for eksporten av treforedlingsprodukter. Vår eksport har det siste 10-året økt sterkt til EEC-landene når det gjelder cellulose og avispapir, mens den har vist svak stigning når det gjelder tollbelagt papir. Hva tollmurene betyr, får en et bilde av når en ser at eksporten til EEC-landene for tollfrie produk-

ter har økt dobbelt så mye som eksporten av disse varene til EFTA-landene, mens eksporten av produkter som i EEC er belagt med toll har økt dobbelt så mye til EFTA-landene som til EEC-landene.

I åra mellom 1960 og 1970 økte eksporten av de papirkvaliteter som er belagt med toll i EEC, med vel 60 prosent. Eksporten til EFTA-landene (dvs. først og fremst Storbritannia) gikk samtidig opp med 127 prosent, enda Canada også importerte tollfritt til Storbritannia. Eksporten av avispapir som har vært tollfri både i EEC- og EFTA-landene, økte med 350 prosent til de første, men med 177 prosent til de siste. En bedre illustrasjon på hva tollbelastningen betyr for industrien kan en vanskelig finne.

Vi må se framover

I dag tyder alt på at Storbritannia og Danmark vil bli medlemmer av Det europeiske fellesskapet. Våre to beste kunder for avanserte papirprodukter vil da komme på innsiden av EECs tollmurer. 70 prosent av vår eksport av papir vil møte tollbelastningen. Det er den situasjonen vi må se i øynene, og som vi må ta stilling til.

Ingen må ha illusjoner om at vi kan omgå tollbelastningen gjennom handelsavtaler som er ensidig gunstige for oss. Papirindustrien i EEC-landene har gitt klar beskjed om at den ikke kan ta den støyten som en tollfri import av papir fra Finland og Sverige kommer til å bety. Den britiske papirindustrien vil gi full støtte til dette synet. Grunnen er ganske enkelt den at fabrikkene i Tyskland, Frankrike og Italia er for små å regne, selv i forhold til de norske papirfabrikkene.

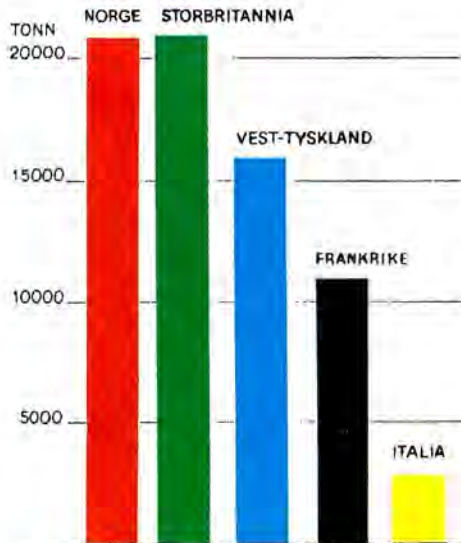
Østerrikes årelange forsøk på å få en handelsavtale med EEC som kunne gi tollnedsettelse på papir, forteller oss om de

vanskelighetene vi vil møte hvis vi vil prøve å omgå tollmurene ved hjelp av en handelsavtale. Når det gjelder papir, kommer tollnedsettelse nok ikke «på frågan». Utenfor dette store markedet vil norsk treforedlingsindustri få vanskelige konkurranseforhold. Innenfor markedet møter den ikke i samme grad de gigantene den ellers må konkurrere med – de svenske, finske, kanadiske og amerikanske papirfabrikkene. Her er det vi som blir store. Mens gjennomsnittskapasiteten i de norske papirfabrikkene er 21 000 tonn pr. år, er den 16 000 tonn i de tyske, 11 000 tonn i de franske og 3000 tonn i de italienske. De britiske ligger på vårt nivå. Her kjemper vi med likemenn – eller med et forsprang.

Men la oss et øyeblikk se på mulighetene og ikke bare på problemene. I 1963 gikk det 400 000 tonn papir og kartong over grensene mellom EEC-landene. I dag er tallet oppe i 1,3 millioner tonn. Handelen med papir mellom de seks landene er altså økt med 20 prosent om året. Det er et slikt marked i stadig ekspansjon vi må komme med i om skogindustriene våre skal få en trygg framtid.

GJENNOMSNIITTSKAPASITETEN FOR PAPIRFABRIKKER

(TONN PR. ÅR)

En skal ikke undre seg over at EEC-landene beskytter sine papirfabrikker med toll. I forhold til Finland, Canada og USA er deres bedrifter meget små. Innenfor EEC vil norske fabrikker kunne konkurrere på like fot.

Vi skal mer enn overleve

Norges framtid ligger ikke i å levere råstoff og halvfabrikata til verden omkring. Vi har gjort det altfor lenge både når det gjelder treforedlingsprodukter, fisk og aluminium. Vår oppgave er å produsere avanserte produkter som gir større avkastning for hver arbeidstime vi setter inn. Men hvis vi skal lykkes i dette, må vi ha et stort, kjøpekraftig marked som ikke er stengt av tollmurer.

For å gjøre et tankeeksperiment: I dag eksporterer vi 600 000 tonn tremasse og 300 000 tonn cellulose. Hvis vi kunne om-danne all tremassen og 200 000 tonn av cellulosen til magasinpapir, ville det bety en nettogevinst på 500 mill. kroner i valuta-inntekt. Og mange, trygge arbeids-

plasser. Slike tall kan vi også peke på i aluminiumsindustrien, der vi nå bare viderefører en liten del av produksjonen av råaluminium. Hvis vi om noen år kunne selge 300 000 tonn som halvfabrikata istedenfor som råaluminium, ville det bety en gevinst på 600 mill. kroner.

Ingen har regnet ut hva vi kunne tjene inn hvis vi solgte mer av den fisken vi tar opp til menneskemat istedenfor å male den opp til dyrefôr. I dag går 80 prosent av fangstkvantumet den veien.

Dette er langtidsperspektiver som burde oppta oss når vi drøfter Norges plassering i Europa. Og dette gjelder ikke bare våre tradisjonelle eksportindustrier. Det gjelder i høy grad for oljen om vi blir et oljeproduserende land. Det gjelder allerede for vår mekaniske og elektrotekniske industri.

Vår framtid ligger i full utnyttelse av våre kvalifiserte arbeidere, bedriftsledere og forskere.

Det er ingen som benekter at vi vil overleve også utenfor et utvidet europeisk fellesskap. Men vi skal mer enn overleve. Vi skal vokse og vokse raskt for å kunne løse store oppgaver både ute og hjemme.

Vi er tryggere i Det europeiske fellesskapet

Etter Fri Fagbevegelse.
Utgitt av Europabevegelsen i Norge.

Aktietrykkeriet - Oslo 1971.